'KHALSA SAMACHAR' New Delhi. Office of Posting NDGPO-110001 (Thursday-Friday) R.No.50825/1990 DL(ND)-11/6035/2018-19-20
Published & printed by Dr.Mohinder Singh on behalf of Bhai Vir Singh Sahitya Sadan, Published from Bhai Vir Singh Marg, Gole Market, New Delhi-110001 and printed at Print Media, 1331 Chowk Sangatrashan, Paharganj, New Delhi.
Editor Dr.Mohinder Singh. Phone 011-23363510, Email:info@bvsss.org www.bvsss.org
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਤੇ ਛਾਪਕ ਡਾ.ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ, 1331 ਚੌਂਕ ਸੰਗਤਰਾਸ਼ਾ, ਪਹਾੜ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-55 ਤੋਂ ਛਪਵਾਇਆ।
ਸੰਪਾਦਕ: ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। [ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਿਜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ]

'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸਬਾਲਟਰਨ ਚੇਤਨਾ' ਤੇ ਹੋਈ ਚਰਚਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 8 ਜਨਵਰੀ 2021: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ ਵੱਲੋਂ ਯੁਵਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਯੁਵਾ ਸਾਹਿਤੀ' ਤਹਿਤ ਇਸ ਵਾਰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸਬਾਲਟਰਨ ਚੇਤਨਾ' ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਰਲਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਖੋਜ-ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਖੋਜ-ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੋਜ-ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੇ ਖੋਜ-ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਦਨ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀਓ-ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਨਵੀਨਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਵਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਬਾਲਟਰਨ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਵਰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖਿਪਤ ਪਰੀਚੈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਚਰਚਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਬਾਲਟਰਨ ਭਾਵ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਜਾਂ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਬਾਲਟਰਨ ਉਹਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜੋ ਕੁਲੀਨ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਗਲਬੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਾਤੀਵਾਦ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਨਾ ਕਠੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਜਗੀਰੂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਮਰਦ ਨਾਲੋਂ ਦਲਿਤ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤਾਪ ਵਧੇਰੇ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਔਰਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਔਰਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਬਾਲਟਰਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਸਰਾਜ ਕਾਲੀ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਸਬਾਲਟਰਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਦਲਿਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਰੋਲਿਆ ਤੇ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸਰਾਜ ਕਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ 'ਚ ਅਗਰਭੂਮੀ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਖ਼ੀਰ 'ਚ ਡਾ. ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਸੀਹ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਖੇਤਰ 'ਚ ਨਵੇਂ ਯੁਵਾ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਯੁਵਾ ਸਾਹਿਤੀ' ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਮਕਸਦ ਵਲ ਅਗ੍ਰਸਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਭ ਵਕਤਿਆਂ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਤਹਿਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। *****

ਡਾ.ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

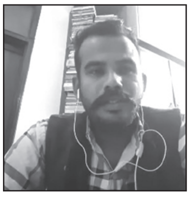

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ.ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ